

СЕКЦІЯ:
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ГЛОБАЛЬНОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Л. Філіпова

СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ АМЕРИКАНСЬКИХ БІБЛІОТЕК ТА ІТ-ІНДУСТРІЯ

L. Filipova

MODERN DIGITAL PLATFORMS OF AMERICAN LIBRARIES AND IT-INDUSTRY

В сучасних умовах стрімкого розвитку інформації цифрові бібліотеки відіграють ключову роль у розвитку рівноправного доступу до знань для різних категорій користувачів. Особливого значення набувають цифрові платформи для інформаційно-бібліотечних послуг, зокрема в американському суспільстві для університетських та публічних бібліотек. У дослідженнях американських вчених визначаються стратегії в галузі бібліотекознавства та інформатики (Library and Information Science (LIS)). Розвиток цифрових платформ розглядається як набір інтегрованих інструментів, основаних на цифрових технологіях, або — як технологічні інтегратори, використання яких підвищує ефективність діяльності в будь-якій сфері в сучасних умовах інформаційно-віртуального суспільства.

Виділяються такі основні типи цифрових платформ, що використовуються американськими та зарубіжними бібліотеками:

- *цифрові бібліотечні системи*, які дозволяють бібліотекам керувати цифровими колекціями та надавати доступ до них;
- *інтегровані бібліотечні системи (ILS)*, які допомагають бібліотекам керувати своїми фізичними та цифровими колекціями;
- *системи керування контентом (CMS, Content Management Systems)*, що допомагають бібліотекам створювати та керувати своїми вебсайтами та цифровим контентом;
- *інструменти взаємодії з спільнотою* — полегшують взаємодію з читачами та сприяють проведенню бібліотечних заходів; зокрема і платформи соціальних мереж.

За результатом аналізу найкращих цифрових платформ американських університетських бібліотек за 2024–2025 роки, виділяються наступні:

- EBSCOhost: популярна платформа, застосовується особливо в галузі гуманітарних наук, бізнесу та інженерії; має простий інтерфейс та інтуїтивно зрозумілі функції пошуку;
- ProQuest, JSTOR, ScienceDirect: підтримують великі масиви статей з академічних журналів, книг і першоджерел; мають зручний інтерфейс; орієнтовані на дослідження у галузі гуманітарних, соціальних та природничих наук;
- iBiblio: платформа з відкритим доступом, особливо корисна для гуманітарних досліджень, зокрема історії, культурології та ін.;
- SpringerLink: орієнтована на тих, хто працює в галузі STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics), містить велику бібліотеку академічних книг, журналів та дослідницьких робіт, переважно корисна для студентів, які вивчають природничі науки, технології, інженерію та математику;

- Bartleby: популярна платформа особливо серед студентів, для підготовки до творів, завдань або досліджень; містить велику різноманітність підручників, навчальних посібників, має інструменти для перевірки на плагіат.

Також є і інші цифрові платформи, які в основному надають доступ до широкого спектра академічного контенту, необхідного для виконання завдань, участі в обговореннях чи дослідницьких проектах. Багато онлайн-університетів покращують процес навчання, пропонуючи платформи цифрових бібліотек з LMS (Learning Management System; системами управління навчанням), що робить дослідження та ресурси доступними для студентів.

Для успішного розвитку цифрових платформ для бібліотек велике значення має індустрія бібліотечних технологій, що охоплює велику кількість підприємств та компаній в США. Численні ІТ-компанії займаються розвитком та адаптацією своїх продуктів (комп'ютерних програм, систем, БД) до різноманітних потреб в обслуговуванні та організації фондів окремих типів бібліотек: публічних, академічних, шкільних і спеціалізованих бібліотек. Наприклад, платформи бібліотечних послуг (Library services platforms (LSPs)), які розроблені для академічних бібліотек, вважаються недостатньо зручними для публічних бібліотек. Великі компанії, які орієнтуються на довгострокових стратегіях, виявляють інтерес до стартапів з інших галузей бібліотечного бізнесу, щоб заповнити прогалини у послугах або розширити свої інформаційні продукти за допомогою штучного інтелекту (ШІ) або аналітики (M. Breeding).

Серед найбільших публічних компаній, що створюють бібліотечно-технологічну продукцію, виділяють кілька популярних, серед яких: *Clarivate*, *EBSCO Information Services*, *OCLC* та ін.

Clarivate — це велика публічна компанія з трьома основними бізнес-підрозділами та широким спектром інформаційних продуктів та послуг брендів ProQuest, Innovative та Ex Libris. Серед них, наприклад, Ex Libris, орієнтований на академічні та національні бібліотеки, тоді як інтегровані бібліотечні системи, (ILS) Sierra та Polaris (пакет продуктів Vega), також відповідають переважно інтересам публічних бібліотек.

EBSCO Information Services (EBSCO Інформаційний Сервіс) — це підрозділ компанії EBSCO Industries, Inc., який надає різноманітні інформаційні ресурси та сервіси для бібліотек, університетів та інших організацій. EBSCO є провідним постачальником дослідницьких баз даних, електронних журналів, електронних книг та інших ресурсів для доступу до наукового контенту. Наприклад, EBSCOhost, оперативна інтерактивна довідково-бібліографічна служба, що надає доступ до баз даних з повнотекстовими статтями та анотаціями з різних журналів. EBSCO Discovery Service (EDS) — пошукова платформа, яка пропонує єдиний інтерфейс для пошуку по всіх ресурсах бібліотеки, включаючи бази даних, електронні книги та журнали. EBSCO Information Services прагне надавати високоякісні ресурси та сервіси, щоб допомогти користувачам знаходити й використовувати необхідну інформацію для досліджень, навчання, роботи.

OCLC (Online Computer Library Center) — це велика некомерційна організація, яка здійснює широкий спектр роботи з поширення бібліотечних технологічних продуктів та послуг, а також освітню діяльність у бібліотечному співтоваристві. WorldCat, глобальна бібліографічна база даних, що знаходиться в основі послуг

та продуктів OCLC, приділяє першочергову увагу підвищенню якості БД. OCLC використовує ІІІ у багатьох своїх продуктах, як в експериментальних, так і в готових до використання функціях. Наприклад, компанія застосовує ІІІ для рекомендацій книг на worldcat.org та підвищення ефективності мереж обміну ресурсами. Існують також багато інших ІТ-компаній, які орієнтовані переважно на потреби бібліотек окремих типів, наприклад, публічні, спеціальні та ін.

В умовах сучасного бібліотечного простору завдяки цифровим онлайн-платформам бібліотеки можуть охопити різноманітну аудиторію, долаючи географічні бар'єри та надаючи доступ до знань тим, хто не може мати фізичного контакту з бібліотекою. Цифровий формат забезпечує довговічність цих ресурсів та полегшує їх пошук майбутніми поколіннями.

В. Кудлай

УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНІ СТАРТАПИ ЯК ДРАЙВЕРИ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

V. Kudlai

UKRAINIAN CULTURAL STARTUPS AS DRIVERS OF DIGITAL DIPLOMACY

Український культурний сектор упродовж останніх років інтенсивно входить у цифрові екосистеми глобального спілкування. Війна суттєво прискорила процес цифрової трансформації культурного середовища: митці, команди культурних проєктів, музеї, бібліотеки, фестивалі та університетські ініціативи почали мислити у категоріях продуктів, сервісів і платформ, орієнтуючись на логіку технологічного підприємництва. Унаслідок цього виникла нова хвиля культурних стартапів — від XR-рішень для збереження культурної спадщини та створення освітнього контенту до маркетплейсів подій і креативних сервісів. Такі ініціативи формують нову культурну цінність, водночас виконуючи функцію цифрової дипломатії: забезпечують міжнародну видимість України, зміцнюють довіру до неї та ініціюють міждержавні партнерства у гуманітарній та інноваційній сферах.

Метою дослідження є виявлення механізмів, за допомогою яких культурні стартапи можуть виступати драйверами цифрової дипломатії, а також розроблення практичних моделей їх масштабування на глобальні ринки. Основними завданнями виступають: конкретизація поняттєвих засад феномену культурних стартапів, характеристика концептуальних підходів до їх функціонування та визначення системи індикаторів впливу й управлінських орієнтирів для команд і культурних інституцій.

Теоретико-методологічна база дослідження спирається на міждисциплінарний синтез, що охоплює теорію платформ та мережевих ефектів, підходи міжнародного підприємництва до прискореної інтернаціоналізації молодих фірм, практики культурної політики в умовах кризи, а також принципи управління даними впливу (impact data management).

Цифрова дипломатія розглядається як узгоджена система комунікацій державних, громадських та підприємницьких акторів у цифровому середовищі, спрямована на посилення міжнародної суб'єктності країни. У межах цієї парадигми культурні стартапи виступають носіями трьох ключових активів: **наративу**, **технології** та **спільноти**. Наратив забезпечує смислову рамку та ціннісну пропозицію, технологія гарантує масштабованість і відтворюваність, а спільнота